

SPIS TREŚCI

Od autora.....	11
1. Gasnące miasto – Wilno w połowie XIX stulecia.....	15
Cienie wielkiej przeszłości.....	15
Multi-kulti nad Wilią.....	18
Życie towarzyskie nad Wilią.....	21
Wydawcy i książki.....	28
Teatr i muzyka.....	30
2. Stanisław Moniuszko w Wilnie i Mińsku	43
Aleksandra Müller.....	43
Organista i nauczyciel muzyki.....	46
Sprawy rodzinne, długi i cztery kanarki.....	55
Petersburg po raz pierwszy i <i>Wlazł kotek na płótek</i>	59
Śpiewnik domowy.....	62
Nie tylko pieśni.....	65
Operetki i kantaty.....	67
Ciemne sprawy spadkowe.....	72
3. Koniec świata filomatów.....	85
Prawda i mity o wileńskim śledztwie.....	85
Przypadki więzienne Jana Czczota.....	88
Nieprzejeđnany.....	93

Samotność filomaty.....	95
Kariera Tomasza Zana	98
Tragedia folklorysty.....	99
Zbawca polskiej literatury.....	101
Dwa różne życiorysy	104
Od chwały do wstydu.....	108
Piękna Feli i syberyjskie złoto	110
Specjalista od autopromocji.....	113
Zdrajca?	116
Warszawski epilog.....	118
Z Wilna do Paryża	121
Kierunek: druga półkula	123
Miłość pod Andami	126
Ostatnie marzenie	130
4. „Athenaeum” Józefa Ignacego Kraszewskiego	140
Student i polityka	140
Wileńska spółka	143
Trudny debiut.....	150
Finanse i nie tylko	151
Ostatnie lata	154
5. Napoleon Orda – człowiek, który zatrzymał	
czas na Kresach.....	164
Polska–Litwa–Francja	164
Krajobraz po klęsce.....	166
Człowiek, który zatrzymał czas	169
6. W drukarni „Robotnika”	183
Lasy u stóp Belmontu.....	183
Lipniszki.....	186
Sprawy prywatne konspiratorów	190
Łódź–Cytadela–Petersburg.....	194
7. Litwin z polską kulturą. Józef Albin Herbaczewski	208
Polak–Litwin–Żmudzin	208
Sukur mukur	211

Przygody Litwina w Krakowie.....	213
Zjawy i chiromancja.....	216
Powrót do Polski	219
8. Połąga po polsku	234
Poganie, wieszcz i morze	234
Skromne początki	236
Czas inwestycji	242
Uroki plażowania w czasach <i>belle époque</i>	246
W pałacu Tyszkiewiczów.....	249
Nadbałtyckie Zakopane.....	250
Koniec polskiej Połagi	255
9. Kresowa młodość Melchiora Wańkowicza	264
W rodzinie Wańkowiczów	264
W majątku babki.....	271
Dwór i wieś.....	273
Koniec pięknego snu	275
10. Kapitan „Orlik” walczy z bolszewikami	286
Z Wilna do Kijowa.....	286
Kierunek: wschód	294
Dylematy bohatera wojennego.....	296
Wątpliwe uroki kresowej prowincji	299
11. Zofia Nałkowska w Wilnie i Grodnie.....	314
Straszna miłość	314
Nad Wilią	317
Sceny z życia małżeńskiego	323
Patronat więzienny	328
Koniec romansu	331
12. Proces brzeski	345
Twierdza w Brześciu Litewskim.....	345
Wojna z parlamentem	347
BBWR i sprawa Czechowicza.....	354
Centrolew	356
„Kostia Wieszatiel”	359

Pułkownik Kostek-Biernacki w akcji	362
Proces brzeski	367
Cień Brześcia	370
13. Berezka Kartuska.....	381
Śmierć na Foksal	381
Narada u Marszałka	382
Miejsce odosobnienia w Berezie Kartuskiej	386
Śledztwo i proces	389
Endecy jadą do Berezę	393
Obóz koncentracyjny?	399
Zwykły dzień w Berezie Kartuskiej	402
Kontrowersje	406
Ważny instrument polityki wewnętrznej	414
14. Ostatnie lata polskiego Nieświeża	426
Radziwiłłowie herbu Trąby	426
Ordynaci z Nieświeża	431
Francuzka, która uratowała Nieśwież	433
Stanisław Wilhelm Radziwiłł	438
Księżę Aba	441
Koniec polskiego Nieświeża	444
15. Ordonka w Wilnie.....	455
Pierwsza dama kabaretu	455
Hrabia Michał Tyszkiewicz	456
Z Pawiaka do Wilna	463
Sowieckie porządki	465
Wielki epilog	468
16. James Bond, bracia Bielscy i Nowa Jerozolima	481
Hollywood i Holocaust	481
Synowie młynarza	484
Początki oddziału	486
Kontrowersje	488
W imię Stalina	491
Zbrodnia w Nalibokach	494

Nowa Jerozolima	497
Koniec epopei	500
17. Miłosz kontra Piasecki. A wszystkiemu winna	509
kobieta... ..	509
Poeta i pisarz	509
Jadwiga Waszkiewicz	511
Miłość dawnego przemysłowika	512
Na obczyźnie	515
Poputczik Miłosz	517
18. Ostatni repatrianci.....	529
Czas przesiedleń	529
Legenda muzyki z Wielkiego Księstwa	533
Czas repatriacji	536
Litewska młodość mistrza tyczki	538
Zakończenie	547
Wybrana bibliografia	549
Indeks osób	554

głowy pomyśl, by przygotować podobną pozycję o Wilnie. Potem nadszedł czas na Kresy II Rzeczypospolitej z pominięciem opisanych już miast, a następnie wysłaliśmy poza granice Polski ustalone w traktacie ryskim. Piąta pozycja tego cyklu dotyczyła Inflant Polaków, a teraz oddaję w Państwa ręce książkę o ostatnich polskich latach terenów dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego.

W niniejszej pozycji pominąłem praktycznie wszystkie tematy poruszane w poprzednich tomach oraz w książce *Wielkie Księstwo Litewskie. Podróż po białych Kresach*. Ten ostatni tytuł należy zresztą do *Serii z walców* – mojego cyklu reportażu historycznych.

Tym razem skoncentrowałem się na terenach dzisiejszej Litwy i Białorusi, gdyż wprowadzić naszych rodaków na tych ziemiach pozostało już niewiele, to jednak w ostatnich dwóch stuleciach nadawał im one ton najbardziej żyłom kultury i sztuce.